

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
УКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР
ПРАКТИЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ І СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

*До 30-ї річниці створення
психологічної служби
у системі освіти України*

**ПОДОЛАННЯ
НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19
У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ**

**Навчальна програма
підвищення кваліфікації соціальних педагогів**

За наукової редакції
члена-кореспондента НАПН України
В. Г. ПАНКА

**Київ
ДІА • 2021**

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ

Український науково-методичний центр
практичної психології і соціальної роботи

---

*До 30-ї річниці
створення психологічної служби
у системі освіти України*

ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

Навчальна програма
підвищення кваліфікації соціальних педагогів

За наукової редакції
члена-кореспондента НАПН України
В. Г. ПАНКА

Київ
ДІА • 2021

УДК 37.013.42:364(073)

П-44

Авторський колектив:

**В. Г. Панок, Т. Б. Гніда, В. М. Горленко, І. І. Ткачук, Р. А. Мороз,
Д. Д. Романовська, Н. В. Сосновенко**

За наукової редакції

В. Г. Панка

Рецензенти:

Рассказова О.І. — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної роботи та соціальної педагогіки комунального закладу “Харківська гуманітарно-педагогічна академія”;

Мар’єнко М.В. — кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу хмаро орієнтованих систем інформатизації освіти Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України.

Рекомендовано до друку Вченою радою

*Українського науково-методичного центру практичної психології
і соціальної роботи НАПН України
(протокол № 10 від 19.11.2021 р.)*

Подоляння наслідків пандемії COVID-19 у закладі освіти: навчальна програма підвищення кваліфікації соціальних педагогів / авт. кол.: В. Г. Панок, Т. Б. Гніда, В. М. Горленко, І. І. Ткачук, Р. А. Мороз, Д. Д. Романовська, Н. В. Сосновенко; за наук. ред. В. Г. Панка. Київ : ДІА, 2021. 48 с.

ISBN 978-617-7785-38-4

Навчальну програму підвищення кваліфікації соціальних педагогів створено співробітниками Українського науково-методичного центру практичної психології і соціальної роботи за грантової підтримки Національного фонду досліджень України в рамках проекту “Подоляння наслідків пандемії COVID19 у діяльності психологічної служби системи освіти”, реєстраційний номер 2020.01/0114, державний реєстраційний номер 0120U104875.

Метою програми є розвиток загальних та професійних компетентностей соціальних педагогів закладів освіти, підготовка їх до здійснення соціально-педагогічного патронату, соціальної допомоги та соціальної підтримки учасників освітнього процесу в умовах пандемії COVID-19. Програма складається з трьох модулів: організаційний, науково-теоретичний та практичний, обсяг програми: 30 годин (1 ЄКТС).

Для працівників психологічної служби у системі освіти; викладачів інститутів післядипломної педагогічної освіти; викладачів закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців за спеціальностями “соціальна робота” та “соціальна педагогіка, науковців.

УДК 159.9/.96:371.71(073)

ISBN 978-617-7785-38-4

© Український науково-методичний
центр практичної психології
і соціальної роботи, 2021

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

---

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Програму підвищення кваліфікації соціальних педагогів закладів загальної середньої освіти розроблено відповідно до Законів України “Про освіту”, “Про повну загальну середню освіту”, “Про охорону дитинства”, “Про запобігання та протидію домашньому насильству”, “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо протидії булінгу (цькуванню)”, “Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні”, “Про соціальні послуги”, Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року, Положення про психологічну службу системи освіти України, Постанови КМУ про “Порядок підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників”.

Законодавчими документами регламентовано, що кожен педагогічний працівник зобов’язаний щороку підвищувати свою кваліфікацію, а загальна кількість академічних годин для підвищення кваліфікації педагогічного працівника протягом п’яти років не може бути меншою за 150 годин.

Педагогічна автономія надає можливість кожному педагогічному працівнику спланувати підвищення кваліфікації протягом 5-ти років та обрати освітні програми, вид і форми навчання та суб’єкта підвищення кваліфікації самостійно.

Програма підвищення кваліфікації соціальних педагогів закладів освіти щодо сучасних питань соціально-педагогічного патронату в умовах пандемії розроблена УНМЦ практичної психології і соціальної роботи НАПН України в межах наукового дослідження “Подолання

наслідків пандемії COVID-19 у діяльності психологічної служби системи освіти” (державний реєстраційний номер 0120U104875) за грантової підтримки Національного фонду досліджень України (номер проєкту 2020.01/0114).

1.1. АКТУАЛЬНІСТЬ

Пандемія COVID-19 стала перевіркою людства на здатність протидіяти загальноцивілізаційним загрозам та організовуватись для вирішення нагальних проблем адже вона значною мірою позначилась на всіх сферах життя людини, підкресливши низку проблем, в тому числі і в системі освіти. Наслідки пандемії суттєво вплинули на всіх учасників освітнього процесу, зокрема, за результатами наших досліджень, виявлено, що учні потерпають від вимушеної ізоляції, соціальної депривації, неякісного дистанційного навчання, дезорганізації, невпевненості у майбутньому та невизначеності щодо власного подальшого академічного розвитку, що негативно позначається на результатах навчання.

Педагоги відчують дискомфорт щодо можливості повноцінної реалізації своєї професійної ролі, втрачають здатність організувати і контролювати процес навчання, страждають від емоційної напруги і тривоги за здоров'я своїх близьких і своє власне.

Батьки занепокоєні через посилену відповідальність за майбутнє своєї дитини, її академічну успішність, психологічний та інтелектуальний розвиток та неможливість правильно організувати дистанційне навчання.

За нових умов і викликів змінилися вимоги до діяльності працівників психологічної служби, зокрема до соціальних педагогів, актуалізувалась потреба у пошуку нових форм роботи, які б дали можливість їм вдосконалювати свою педагогічну майстерність, укріплювати стресостійкість, організувати на надавати емоційну та соціальну підтримку всім учасникам освітнього процесу.

Запропонована програма підвищення кваліфікації соціальних педагогів закладів освіти спрямована на вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності, адаптацію наявних та набуття системи нових цілісних знань та професійної

практики розв'язання комплексних проблем в галузі соціальної роботи, соціальної підтримки сімей/осіб у складних життєвих обставинах в умовах пандемії COVID-19.

Необхідною умовою проведення курсів є не лише забезпечення слухачів інтернетом та технікою, а й готовність викладача обирати різні організаційні моделі та стратегії викладання, відповідно до можливостей, потреб і викликів (збільшувати чи зменшувати офлайн- або онлайн-компоненти, активізувати самостійну роботу слухачів).

1.2. ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ

Соціальні педагоги закладів освіти різних типів і форм власності. Консультанти центрів професійного розвитку педагогічних працівників.

1.3. МЕТА ПРОГРАМИ

Метою програми курсів підвищення кваліфікації є розвиток загальних та професійних компетентностей соціальних педагогів закладів освіти, підготовка їх до здійснення соціально-педагогічного патронату, соціальної допомоги та соціальної підтримки учасників освітнього процесу в умовах пандемії COVID-19.

Завдання програми.

1. Ознайомлення слухачів з методологічними і психолого-педагогічними основами соціально-педагогічного патронату учасників освітнього процесу в умовах пандемії.

2. Удосконалення здатності слухачів здійснювати самоаналіз та самооцінку власного досвіду роботи з питань налагодження ефективної комунікації під час соціальної ізоляції, організації нових форм соціальної взаємодії в закладі освіти.

3. Підвищення рівня володіння технологіями впровадження ненасильницького спілкування, медіації, розвитку в учасників освітнього процесу навичок критичного мислення.

3. Розвиток громадянської, емоційно-етичної, соціальної компетентностей слухачів курсів.

4. Розвиток здатності створювати та підтримувати безпечне та інклюзивне освітнє середовище, вільне від будь-яких проявів насильства у закладі освіти в умовах карантину.

5. Підвищення рівня володіння інтерактивними методами, засобами електронної комунікації та цифровими технологіями в про-світницько-профілактичній роботі соціального педагога.

6. Розвиток здатності в умовах карантину забезпечувати додаткову підтримку дітям з особливими освітніми потребами та дітям, що постраждали від насильства, з дотриманням вимог до захисту персональних даних та засад кібербезпеки.

У результаті успішного проходження курсів підвищення кваліфікації слухачі мають набути та поглибити ключові та професійні компетентності.

1.4. КЛЮЧОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ

- *Громадянська компетентність* — здатність діяти як відповідальний громадян і повною мірою брати участь у соціальному житті країни, громади і закладу освіти.
- *Соціальна компетентність* — здатність до конструктивного спілкування у різних середовищах, ефективної взаємодії в моно- та мультидисциплінарних командах, ефективної взаємодії з різними категоріями осіб, критичного оцінювання соціальних подій і явищ, налагодження та підтримки ефективної міжособистісної взаємодії з метою надання професійної допомоги.
- *Інформаційна компетентність* — здатність до пошуку, опрацювання, аналізу, систематизації та використання інформації з різних джерел.
- *Етична компетентність* — здатність виконувати свою професійну діяльність з урахуванням етичних принципів і вимог, забезпечувати конфіденційність особистої інформації.
- *Особиста і навчальна компетентність* — здатність справлятися з невизначеністю, вчитися, підтримувати фізичне та емоційне благополуччя, співпереживати і конструктивно вирішувати конфлікти.
- *Цифрова компетентність* — відповідальне використання та вза-

ємодія з інформаційно-комунікаційними технологіями (ІКТ) для професійної діяльності та участі у житті суспільства.

1.5. ПРОФЕСІЙНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА:

- здатність застосовувати на практиці законодавчі та нормативно-правові акти з соціально-педагогічного патронату сімей, що опинились в складних життєвих обставинах внаслідок кризових ситуацій (пандемії, соціального дистанціювання, карантинних заходів тощо);
- здатність цілеспрямованого перенаправлення осіб, які потребують соціального захисту до відповідних суб'єктів, що надають соціальні послуги на державному, регіональному, місцевому рівнях, розуміти принцип їх взаємодії та використовувати під час соціально-педагогічного патронату;
- здатність здійснювати консультування осіб, які потребують соціального патронату в умовах пандемії та організувати заходи соціально-педагогічного супроводу соціально вразливих категорій, в тому числі і у взаємодії з іншими організаціями та установами;
- здатність до оцінки процесу та результатів здійснення соціально-педагогічного патронату, соціальної допомоги та соціальної підтримки особам, які постраждали від насильства в сім'ї, торгівлі людьми, стихійного лиха, катастрофи, військових дій, пандемії та перебувають на обліку у зв'язку із складними життєвими обставинами в умовах пандемії;
- здатність до аналізу соціального та фізичного середовища, системи соціальних служб, установ, організацій на державному, регіональному та місцевому рівнях, їх засоби інформації населення про соціальні послуги в умовах пандемії;
- здатність до координації зусиль та налагодження взаємодії різних організацій соціальної сфери органів місцевого самоврядування в інтересах учасників освітнього процесу;
- здатність до розробки, апробації та втілення соціально-педагогічних проектів і технологій, оцінювання їх ефективності в умовах пандемії.

1.6. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ПРОГРАМОЮ

Знання щодо:

- останніх досліджень вітчизняних і зарубіжних вчених щодо соціальних, педагогічних і психологічних проблем пов'язаних з пандемією та вакцинацією;
- нормативно-правової бази роботи закладів освіти в період пандемії COVID-19;
- соціально-правового захисту учасників освітнього процесу в умовах пандемії;
- достовірних джерел інформації з питань, пов'язаних з пандемією COVID-19, механізмів розпізнавання та протистояння інформаційним впливам;
- основних проблем учасників освітнього процесу, пов'язаних з карантинними обмеженнями та дистанційним та змішаним навчанням;
- методик надання соціально-педагогічної допомоги учасникам освітнього процесу в умовах пандемії.

Вміння та навички:

- надавати допомогу учасникам освітнього процесу в організації спілкування, взаємодії в умовах соціальної ізоляції;
- проводити роботу зі створення безпечного освітнього середовища у закладі освіти, профілактики конфліктів між учасниками освітнього процесу, в умовах дистанційного та змішаного навчання;
- проводити в закладі освіти роботу із запобігання та протидії булінгу та проявам насильства стосовно учасників освітнього процесу в умовах карантину;
- надавати допомогу здобувачам освіти у вирішенні питань доступу до соціальних, медичних та правоохоронних послуг на рівні закладу освіти та громади;
- організовувати волонтерську діяльність здобувачів освіти, соціальну допомогу і соціальну підтримку за моделлю “рівний-рівному”;
- здійснювати соціально-педагогічний патронат вразливих груп населення в умовах пандемії COVID-19;

- надавати допомогу учасникам освітнього процесу у реадаптації та ресоціалізації після дистанційного навчання
- володіти сучасними технологіями онлайн консультування та просвіти в умовах пандемії, використовувати у роботі технічні можливості сучасних цифрових ресурсів, платформ та форми методичної роботи соціального педагога в онлайн форматі.

Настанови щодо:

- необхідності створення та підтримки безпечного та інклюзивного освітнього середовища, вільного від будь-яких проявів насильства у закладі освіти в умовах пандемії;
- важливої ролі партнерській взаємодії між закладом освіти і сім'ями учнів, як однієї з необхідних організаційно-педагогічних умов ефективної соціально-педагогічної допомоги учасникам освітнього процесу в умовах пандемії;
- необхідності включення в індивідуальний план професійного розвитку соціального педагога навчання технологіям соціально-педагогічного патронату, соціальної допомоги та соціальної підтримки учасників освітнього процесу в умовах пандемії COVID-19.

2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

2.1. ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Змістовий модуль 1. Організаційний модуль спрямований на знайомство слухачів курсів та налаштування на навчальну діяльність.

Змістовий модуль 2. Науково-теоретичний модуль спрямований на висвітлення загальних питань пандемії COVID-19 складається з наукової, нормативно-правової та інформаційної частин. Вивчення тем завершується питаннями для самоперевірки та тестовими питаннями для самоконтролю.

Змістовий модуль 3. Практичний модуль орієнтований на вивчення професійних питань, що пов'язані із наслідками пандемії COVID-19. Вивчення тем супроводжується практичним відпрацюванням методик, технік та технологій профілактичної, консультативної та проєктної діяльності соціального педагога. Теми модулю завершується питаннями для самоперевірки та самоконтролю.

Результатом успішного проходження курсів підвищення кваліфікації є виконання всіх передбачених програмою завдань.

2.2. ФОРМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОГРАМИ

Програма розрахована на дистанційну форму підвищення кваліфікації з можливістю проведення онлайн і офлайн занять в синхронному та асинхронному режимі. За умови проведення онлайн формату занять пропонуємо формувати групи кількістю слухачів до 35 осіб.

Застосування конкретних інформаційно-комунікаційних систем (електронних освітніх платформ), комунікаційних онлайн сервісів та інструментів, за допомогою яких організовується освітній процес під час дистанційного навчання, залежить від технічних можливостей закладу освіти і компетентності викладача.

Платформи, рекомендовані для проведення онлайн занять за програмою:

Moodle — навчальна платформа призначена для об'єднання педагогів, адміністраторів і учнів (студентів) в одну надійну, безпечну та інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища.

Google Classroom — безкоштовний вебсервіс, створений Google для навчальних закладів з метою спрощення створення, поширення і класифікації завдань безпаперовим шляхом. Рекомендована мета сервісу — прискорити процес поширення файлів між педагогами та здобувачами освіти.

Zoom — програма для організації відеоконференцій, яка надає сервіс відеотелефонії, що дозволяє підключати одночасно до 100 пристроїв безкоштовно, з 40-хвилинним обмеженням для безкоштовних акаунтів. Користувачі мають змогу підвищити рівень обслуговування, використовуючи один з тарифних планів, з максимальною кількістю підключень до 500 осіб одночасно, без обмежень по часу.

Також, за бажанням викладача, інші електронні освітні ресурси.

2.3. ТЕРМІНИ НАВЧАННЯ

Навчальна програма передбачає дистанційний курс (30 годин) та складається з трьох модулів. За успішного виконання програми учаснику видається відповідний документ (свідоцтво або сертифікат).

2.4. СТРУКТУРА ПРОГРАМИ

Повний курс — 1 кредит ЄКТС (30 годин) за програмою підвищення кваліфікації соціальних педагогів “Подолання наслідків пандемії COVID-19 в закладі освіти”.

Онлайн/дистанційне настановне заняття — 1 година.

Онлайн/дистанційне навчальні заняття — 26 годин.

Підсумкове заняття — 1 година.

Підсумкова тематична дискусія — 2 години.

Самостійна робота (дистанційна) — за потребою.

2.5. СИСТЕМА КОНТРОЛЮ/ОЦІНЮВАННЯ

- *поточний контроль* (тестування, експрес-контроль за матеріалами лекцій);
- *підсумкове тестування* — 100 б.
(тестові завдання для слухачів курсів:
1 рівень — тестові запитання з правильною відповіддю;
2 рівень — запитання з кількома варіантами відповіді;
3 рівень — творче завдання — аналіз метод кейсів);
- *саморефлексія на тематичні дискусії.*

Шкала оцінювання підсумкового заняття

Сума балів за підсумкове заняття	Оцінка ЄКТС	Оцінка	
		для диференційованого заліку	для заліку
96–100	A	Аідмінно	Зараховано
86–95	B		
67–85	C	Добре	
61–66	D	Задовільно	
51–60	E		
35–50	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання	Не зараховано з можливістю повторного складання
0–34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	Не зараховано з обов'язковим повторним вивченням

2.6. МОЖЛИВОСТІ ПОДАЛЬШОГО ВИКОРИСТАННЯ ПРОГРАМИ

Програма може бути адаптована для підвищення кваліфікації соціальних педагогів в умовах інших надзвичайних ситуацій (природних катаклізмів, соціальних подій, тимчасовому припиненні діяльності освітнього закладу тощо) та може проводитися очно.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
(дистанційна форма навчання — 30 год/1 кредит)

№ з/п	Назви тем	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні заняття
Модуль 1. Організаційний модуль					
1.1	Настановне заняття. Знайомство. Досвід переживання пандемії COVID-19 слухачами курсів	1			1
Модуль 2. Науково-теоретичний модуль					
2.1	COVID-19: дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених щодо соціальних, педагогічних і психологічних проблем пов'язаних з пандемією та вакцинацією	1	1		
2.2	Нормативно-правова база роботи закладів освіти в період пандемії COVID-19. Соціально-правовий захист учасників освітнього процесу в умовах пандемії	2	2		
2.3	Інфодемія. Розпізнавання та протистояння інформаційним впливам	2		2	
2.4	Основні проблеми учасників освітнього процесу, пов'язані з карантинними обмеженнями та дистанційним та змішаним навчанням	1	1		
3. Практичний модуль					
3.1	Адаптація та модернізація системи неформальних комунікацій у закладі освіти в умовах пандемії COVID-19	2	1	1	

ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

№ з/п	Назви тем	Всього годин	Лекції	Семинари	Практичні заняття
3.2	Особливості впровадження медіаційних практик, навичок ненасильницького спілкування та технології “рівний–рівному” в освітній процес в період пандемії	2	1		1
3.3	Запобігання і протидія булінгу та проявам насильства стосовно учасників освітнього процесу в умовах соціальної ізоляції	2	1		1
3.4	Сучасні технології онлайн консультування та просвіти в умовах карантину	2	1		1
3.5	Вирішення проблеми доступу до соціальних, медичних та правоохоронних послуг на рівні закладу освіти та громади (система перенаправлення)	2		2	
3.6	Волонтерство в умовах карантину. Соціальні акції	1		1	
3.7	Особливості організації соціально-педагогічного патронату вразливих груп населення в період пандемії COVID-19	2		2	
3.8	Реадаптація та ресоціалізація учасників освітнього процесу після дистанційного навчання	1	1		
3.9	Організація соціально-педагогічного патронату, соціальної допомоги та соціальної підтримки особам, які постраждали від пандемії та перебувають на обліку у зв'язку із складними життєвими обставинами	2		2	

ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ ПАНДЕМІЇ COVID-19 У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ

№ з/п	Назви тем	Всього годин	Лекції	Семінари	Практичні заняття
3.10	Техніки самопомоги та самопіклування в складній емоційній ситуації	2		2	
3.11	Саморозвиток та професійне зростання соціального педагога в умовах інфодемії й надлишку інформаційного контенту, тренінгового спау	1		1	
3.12	Форми методичної роботи соціального педагога в онлайн форматі. Використання технічних можливостей сучасних цифрових ресурсів, платформ у діяльності соціального педагога	1		1	
3.13	Підсумковий контроль	1			1
3.14	Тематична дискусія з питань соціально-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу в умовах пандемії COVID-19. Рефлексивна анкета слухача курсів	2			2
ВСЬОГО		30	9	14	7

ЗМІСТ ЗАНЯТЬ ПРОГРАМИ

Модуль 1. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОДУЛЬ

1.1. Наставовне заняття. Знайомство. Досвід переживання пандемії COVID-19 слухачами курсів

Знайомство слухачів курсів. Ознайомлення з програмою підвищення кваліфікації та організацією занять за дистанційною формою роботи.

Вхідне анкетування (орієнтовний зразок анкети у додатку). Обговорення особистого досвіду слухачів щодо переживання проблем в умовах пандемії COVID-19.

Рекомендації для викладача: заздалегідь розмістити вхідну анкету (див. додаток) слухачів курсів за допомогою Google-форми. Зміст анкети складається з урахуванням актуальних задач курсу відповідного закладу післядипломної освіти та куратора курсів.

Модуль 2. НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНИЙ МОДУЛЬ

2.1. COVID-19: дослідження вітчизняних і зарубіжних вчених щодо соціальних, педагогічних і психологічних проблем пов'язаних з пандемією та вакцинацією

Проблема психологічного і соціального супроводу подолання проявів і наслідків пандемії в зарубіжній і вітчизняній психології, соціології та педагогіці. Узагальнення досвіду психологічної і соціальної підтримки населення під час карантину. Позитивні тенденції розвитку сучасних інтернет-послуг: надання дистанційної фахової

психологічної допомоги і підтримки; розвиток дистанційної освіти та індивідуальних психологічних онлайн-консультацій; практика благодійної діяльності тощо.

Рекомендації для викладача: варто наголосити на успішному досвіді нашої та інших країн для запозичення та на негативному досвіді для запобігання таких саме помилок.

□ Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- Чим, на вашу думку, корисна обізнаність з психолого-педагогічними, соціальними дослідженнями проблем пандемії для професійної діяльності соціального педагога?
- Визначте позитивні тенденції подолання наслідків пандемії COVID-19, що відзначаються у дослідженнях?
- Сплануйте просвітницьку діяльність у вашому закладі освіти з урахуванням зазначеної вище інформації про позитивні тенденції подолання наслідків пандемії COVID-19;
- Оберіть одну статтю стосовно проблем пандемії і вакцинації з бази даних Open Ukrainian Citation Index (URL: https://ouci.dntb.gov.ua/?title=2019-nCoV+%7C+COVID-19+%7C+SARS-CoV-2&sort=issued-desc&year_from=2020) або Електронної бібліотеки НАПН України (URL : <https://lib.iitta.gov.ua/>) або інших баз наукових джерел з відповідної галузі знань. Визначте основний результат дослідження. Як його можна використати у своїй професійній діяльності?

□ Рекомендована література

1. Богоров В. Г. “Що ми знаємо про коронавірус: джерела наукової інформації” : запис вебінару від 9 квітня 2020. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=zHxtWEgHJK0>.
2. Досвід переживання пандемії covid-19: дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка: матеріали онлайн-семінарів 23 квітня 2020 року “Досвід карантину: дистанційна психологічна допомога і підтримка” та 15 травня 2020 року “Дистанційні психологічні дослідження в умовах пандемії Covid-19 і карантину” / за наук. ред. М.М. Слюсаревського, Л.А. Найдюнової, О.Л. Возне-

- сенської. К. : ІСПП НАПН України, 2020. 121 с. DOI: <http://doi.org/10.33120/QERPASProceeding-2020>
3. Інформація про COVID-19 в Open Ukrainian Citation Index (OUCI) [Електронний ресурс]. URL: https://ouci.dntb.gov.ua/?title=2019-nCoV+%7C+COVID-19+%7C+SARS-CoV-2&sort=issued-desc&year_from=2020
  4. Карамушка Л. М. Психологічне здоров'я персоналу організацій в умовах пандемії COVID-19: огляд зарубіжних досліджень. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2021. № 1 (22). С. 69–78. DOI : <https://doi.org/10.31108/2.2021.1.22.8>
  5. Науковий звіт про проміжні результати реалізації проекту № 2020.01/0114 за договором від 23.10.2020 № 45/01.2020 “Подолання наслідків пандемії COVID-19 у діяльності психологічної служби системи освіти” (проміжний). 2020. С. 11–14, 123–128. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725666>
  6. Психологічні виклики пандемії COVID-19: україноканадійський досвід [збірник тез міжнародного науково-практичного семінару лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України]. Відп. ред. В.Л. Зливков; укладачі С.О. Лукомська, О.В. Котух. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2021. 97 с. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725040>
  7. Психологія і педагогіка у протидії пандемії COVID-19: Інтернет-посібник / за наук. ред. В.Г. Кременя; [координатор інтернет-посібника В.В. Рибалка; колектив авторів]. Київ: ТОВ “Юрка Любченка”, 2020. 243 с. URL : http://aitdonntu.ucoz.ua/001_MedKab/internet_posibnik_zh_red_vg_kremenja_ukr_pdf_06.05.pdf.
  8. Теоретична і практична психологія — виклики пандемії COVID-19 [збірник тез методологічного семінару лабораторії методології і теорії психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України]. Відп. ред. В.Л. Зливков; укладачі С.О. Лукомська, О.В. Котух. Київ: Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України. 2020. 27 с. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722525>.

2.2. Нормативно-правова база роботи закладів освіти в період пандемії COVID-19. Соціально-правовий захист учасників освітнього процесу в умовах пандемії

Розпорядчі документи Кабінету Міністрів України, Міністерства охорони здоров'я України та Міністерства освіти і науки України

щодо запобігання поширенню коронавірусу. Нормативні документи органів місцевого самоврядування. Накази директора закладу освіти. Нормативно-правове забезпечення організації освітнього процесу в умовах карантинних обмежень.

Рекомендації для викладача: всі нормативно-правові документи, в тому числі з питань соціального захисту неможливо освітити на одній лекції, тому увагу слухачів варто спрямувати до їх самостійного пошуку та аналізу.

Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- Визначте рівні п'яти запропонованих нормативно-правових актів (міжнародні, загальнодержавні, територіальні/регіональні, місцеві/локальні, об'єктові). Які з них є першочерговими для виконання у діяльності соціального педагога закладу освіти?
- Доповніть список нормативно-правових документів, різного рівня (рекомендації ООН та ВОЗ, Розпорядження Верховної Ради України, Укази Президента, Кабінету Міністрів України, накази і розпорядження Міністерства охорони здоров'я, Міністерства освіти і науки України, обласного департаменту освіти і науки, розпорядження місцевих органів влади, дирекції закладу освіти, інструкції і т.п.) з питань забезпечення діяльності закладів освіти в період пандемії COVID-19.
- Складіть перелік нормативно-правових документів та рекомендацій міжнародних/українських організацій та міністерств щодо вакцинації населення країни. Підготуйте інформаційне повідомлення на сайт вашого закладу освіти з цього питання.

Рекомендована література

1. Відповіді на поширені запитання щодо організації освітнього процесу в умовах карантинних обмежень. *Міністерство освіти і науки України* : офіційний вебпортал. URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/vidpovidi-na-poshireni-zapitannya-shodo-organizaciyi-osvitnogo-procesu-v-umovah-karantinnih-obmezhen>
2. Збірник нормативних документів щодо роботи закладів освіти на період карантину у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19).

- Міністерство освіти і науки України* : офіційний вебпортал. Київ : Міністерство освіти і науки України. Міністерство охорони здоров'я України, 2020. 153 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/Zbirnyk%20normatyvka%20COViD-19/Zbirnyk.pdf>
3. Науковий звіт про проміжні результати реалізації проекту № 2020.01/0114 за договором від 23.10.2020 № 45/01.2020 “Подолання наслідків пандемії COVID-19 у діяльності психологічної служби системи освіти” (проміжний). 2020. С. 11-14, 123-128. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725666>
  4. Нормативно-правова база. *Міністерство охорони здоров'я України* : офіційний вебпортал. URL : <https://covid19.gov.ua/ofitsiini-rishennia>
  5. Нормативно-правові акти, що стосуються COVID-19. Законодавство України. *Верховна Рада України* : офіційний вебпортал парламенту України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/rada/main/g23>

2.3. Інфодемія. Розпізнавання та протистояння інформаційним впливам

Достовірна та фейкова інформація про вірус, пандемію, вакцинацію.

Вибухове зростання недостовірної інформації та інформаційний шум. Медіапсихологічні феномени карантинного життя: тривожний інформаційний вир, пересиченість медіапотоками, поляризація і консервація негативного спілкування.

Емоційно насичений та емоційно забарвлений контент (“смертельна хвороба”, “ризик зараження”), “вірусність” повідомлень, медійний бум, надмірна для психіки людини кількість повідомлень, значна частина яких містить містифікації, недостовірну, або й свідомо хибну інформацію.

Інформаційне пересичення, виснаження. Стрес внаслідок пандемії виконує не мобілізаційну функцію, а руйнує захисні сили організму.

Масштабі приклади групової поляризації, консервація негативних емоцій в інтернет-спілкуванні. Масові емоційні реакції учасників освітнього процесу на соціальні події та надзвичайні ситуації. Алгоритм застосування швидких кроків оцінки інформації.

Рекомендації для викладача: важливо внести ясність в понятійний апарат за темою. Під час онлайн роботи рекомендуємо залучати

слухачів до обговорення. Для дистанційного формату підійде спілкування на платформі чи у загальному чаті групи курсів. Викладачу варто звернути увагу слухачів на важливості розпізнавання людиною недостовірної інформації та шляхах протистояння інформаційним впливам, особливо це стосується підлітків, молодших школярів та учнів інклюзивних класів.

□ Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- Яким чином ви можете запобігти поширенню дезінформації про коронавірус у вашому закладі освіти?
- Яку роль можуть виконувати підлітки та учні старших класів з профілактики та швидкого реагування на випадки інфодемії?
- Оберіть успішний спосіб підготовки учасників освітнього процесу до конструктивної взаємодії з інформаційним простором:
  - розвиток критичного мислення;
  - медіа культура;
  - медіаосвіта (вірна відповідь);
  - власна емоційна стабільність;
  - всі перелічені варіанти;
  - жодний з варіантів.
- Медіограмотність людини це:
  - уміння визначати достовірні джерела;
  - розпізнати фейки;
  - перевіряти факти;
  - розуміти логіку повідомлення і контексти;
  - впізнавати і нівелювати маніпуляції;
  - всі перелічені вміння (вірна відповідь);
  - жодний з варіантів.

□ Рекомендована література

1. Вплив пандемії коронавірусу COVID-19 на права, свободи і безпеку людини в інформаційній сфері: Матеріали другої наук.-практ. студ. конф., м. Київ, 18 листоп. 2020 р. / Упоряд. : В. М. Фурашев, С. Ю. Петряєв, О. А. Самчинська. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського”, Вид-во

- “Політехніка”, 2020. 96 с URL : http://ippi.org.ua/sites/default/files/zbirnik__18.11.2020__red._2.pdf
2. Досвід переживання пандемії covid-19: дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка: матеріали онлайн-семінарів 23 квітня 2020 року “Досвід карантину: дистанційна психологічна допомога і підтримка” та 15 травня 2020 року “Дистанційні психологічні дослідження в умовах пандемії covid-19 і карантину”. / за наук. ред. М.М. Слюсаревського, Л.А. Найдьонові, О.Л. Вознесенської. К. : ІСПП НАПН України, 2020. 121 с. DOI: <http://doi.org/10.33120/QERPASProceeding-2020>
  3. Медіаграмотність у часи пандемії. Курс Міністерства цифрової трансформації України створений спільно з Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) в Україні за підтримки USAID. <https://osvita.diia.gov.ua/courses/mediagramotnist-u-casi-pandemii>
  4. Найпоширеніші фейки про вакцинацію. *Міністерство охорони здоров'я України* : офіційний вебпортал. URL : <https://moz.gov.ua/article/health/najposhirenishi-fejki-pro-vakcinaciju-vid-covid-19>
  5. Рекомендації ВОЗ для населення в зв'язі з распространением нового коронавируса (2019-nCoV): мифы и ложные представления. *Всемирная организация здравоохранения* : официальный веб-сайт. URL : <https://www.who.int/ru/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public/myth-busters> .
  6. Covid-19 Ре-грантинг Форуму 2020: Детектор медіа про протидію дезінформації. *Українська платформа Форуму громадянського суспільства Східного партнерства* : сайт. 2021. URL : <http://eap-csf.org.ua/2021/05/25/covid-19-re-hrantynh-forumu-2020-detektor-media-p/>

2.4. Основні проблеми учасників освітнього процесу, пов'язані з карантинними обмеженнями та дистанційним та змішаним навчанням

Реакція на пандемію всіх учасників освітнього процесу. Емоційні стани людини. Психологія переживання. Феномени емоційного зараження і наслідування. Страхі, фобії, настрої особистості. Психічний стрес, його види, психологічні та поведінкові прояви під час пандемії. Наслідки соціальної депривації і самоізоляції. Явища стигматизації і дискримінація хворих і тих, що перехворіли. Соціальна ізоляція та її довготривалі наслідки для учасників освітнього процесу — учнів, педагогів, батьків і найближчого соціального оточення.

Найбільші чинники стресу:

- тривалість карантину; страх інфекції; фрустрація та нудьга; неадекватна інформація; неадекватність (нестача) базових запасів; стигматизація; конфлікти; фінансові втрати; обмеження спілкування віч-на-віч тощо.

Особисті проблеми педагогів та батьків пов'язані з:

- замкненим простором під час карантину; переведенням поза бажанням на дистанційну роботу з новими і незвичними навантаженнями; втрата роботи; транспортні проблеми; проблеми з вакцинацією; черги у громадських закладах через необхідність зберігати дистанцію, тощо.

За тривалих умов перебування в карантині може формуватися коронавірусний синдром аналогічного чорнобильському та військовому, наприклад афганському. Особливості постковідного синдрому (за даними ВООЗ).

Рекомендації для викладача: статистично достовірні наукові дані можна порівнювати зі спостереженнями соціальних педагогів-практиків (результати діагностичних досліджень, спостережень, бесід з учасниками освітнього процесу, якщо такі проводилися). Найбільш ефективною формою заняття тут може бути дискусія, обговорення прочитаного.

**□ Завдання для самостійної роботи
та запитання для самоконтролю**

- Опишіть найбільш типові емоційні проблеми учасників освітнього процесу: окремо — педагогів, учнів, батьків.
- Визначте і опишіть типові соціально-психологічні проблеми, що притаманні учасникам освітнього процесу закладу освіти, де Ви працюєте.
- Як соціальний педагог може використовувати у своїй роботі дані про проблеми учасників освітнього процесу?
- З кого починати роботу: з учнів чи дорослих? Чому?
- Складіть спільний план роботи з практичним психологом закладу освіти щодо діагностики (хто і які методики проводить) психоемоційних станів та поведінкових проявів учнів основної та старшої ланки освіти та подальшої корекції цих станів і проявів.

□ Рекомендована література

1. Горленко В. М. Прояви професійної дезадаптації педагогів в умовах COVID-19. *Профореєнтація: стан і перспективи розвитку* : збірник матеріалів XI Всеукраїнських психолого-педагогічних читань, присвячених пам'яті доктора педагогічних наук, професора Б.О. Федоришина Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна, м. Київ. 2021. С. 40–44. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725771>
2. Горленко В. М. Інформаційно-комунікаційна компетентність педагога: виклик пандемії. *Цифрова компетентність сучасного вчителя нової української школи: 2021 (Подолання викликів у період карантину, спричиненого COVID-19)* : зб. матеріалів всеукр. наук.-практ. семінару (Київ, 2 березня 2021 р.) Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, м. Київ. 2021. С. 28–30. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/725693/>.
3. Карамушка Л. М., Креденцер О. В., Терещенко, К. В. Фізичне та психологічне здоров'я персоналу освітніх організацій: емпіричне дослідження проблеми в період пандемії COVID-19. *Організаційна психологія. Економічна психологія*. 2020. № 2–3 (20). стор. 72–83. DOI: <https://doi.org/10.31108/2.2020.2.20.7>
4. Коробанова О. Л. Соціальна взаємодія та переживання складних соціальних ситуацій в умовах пандемії COVID-19. *Проблеми політичної психології*. 2020. Вип. 9 (23). С. 72–93. DOI : <https://doi.org/10.33120/porp-Vol23-Year2020-47>
5. Коробка Л. М. Стигматизація осіб із COVID-19 в умовах поширення пандемії коронавірусу: соціально-психологічний аспект. *Проблеми політичної психології*. 2020. Вип. 9 (23). С. 94–109. DOI : <https://doi.org/10.33120/porp-Vol23-Year2020-57>
6. Науковий звіт про проміжні результати реалізації проекту № 2020.01/0114 за договором від 23.10.2020 № 45/01.2020 “Подолання наслідків пандемії COVID-19 у діяльності психологічної служби системи освіти” (проміжний). С. 11–14, 123–128. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/725666/>
7. Психологія і педагогіка у протидії пандемії COVID-19: Інтернет-посібник / за наук. ред. В.Г. Кременя; [координатор інтернет-посібника В.В. Рибалка; колектив авторів]. Київ: ТОВ “Юрка Любченка”, 2020. 243 с. URL : http://aitdonntu.ucoz.ua/001_MedKab/internet_posibnik_zh_red_vg_kremenja_ukr_pdf_06.05.pdf.

Модуль 3. ПРАКТИЧНИЙ МОДУЛЬ

3.1. Адаптація та модернізація системи неформальних комунікацій у закладі освіти в умовах пандемії COVID-19

Зміна культурних та змістових концепцій спілкування. Організація спілкування, взаємодії та соціалізації учнів в умовах соціальної ізоляції. Профілактика кібербулінгу.

Формування нових моделей спілкування. Організація комунікації в ситуаціях психоемоційної напруги, роздратування та пригнічених станів. Навчання новим правилам соціальної взаємодії в освітньому процесі та поза його межами. Соціальні групи та неформальні об'єднання підлітків та молоді. Безпечні/небезпечні групи і квести у соціальних мережах для дітей.

Рекомендації для викладача: проаналізувати разом із слухачами як комунікація учнів в мережі впливає на їхню соціалізацію. Варто звернути увагу соціальних педагогів на співвідношення онлайн і офлайн комунікацій в спілкуванні підлітків у ковідний та постковідний періоди.

Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- Чи варто педагогам спілкуватися з учнями поза освітнім процесом? У соціальних мережах? Для чого?
- Як можна збагатити освітній процес сучасної школи завдяки неформальним онлайн комунікаціям? Обґрунтуйте.
- Запропонуйте перелік сайтів і соціальних мереж де можна дістати правдиву інформацію про COVID-19 та щеплення.
- Запропонуйте перелік безпечних соціальних груп та об'єднань для підлітків і молоді для задоволення потреби у спілкуванні. Розробіть план заняття з молодшими підлітками щодо пошуку груп за інтересами.

Рекомендована література

1. Вплив пандемії коронавірусу COVID-19 на права, свободи і безпеку людини в інформаційній сфері: Матеріали науково-практичні студент-

- ської конференції / 12 травня 2020 р., м. Київ / Упоряд. : Фурашев В. М., Петряєв С. Ю. Київ : Національний технічний університет України “Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського” Вид-во “Політехніка”. 2020. 196 с. URL: <http://ipp.kpi.ua/wp-content/uploads/2020/08/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%B2%D1%96%D0%B4-12.05.pdf>
2. Кухаренко В. М., Бондаренко В. В. Екстрене дистанційне навчання в Україні: Монографія / За ред. В. М. Кухаренка, В. В. Бондаренка. Харків : Вид-во КП “Міська друкарня”, 2020. 409 с. URL: https://duan.edu.ua/images/News/UA/Departments/Management/2020/monograph_ekstr_dyst_navch.pdf
  3. Ларіна Т. О. Особливості персонологічного конструювання мережі соціальної підтримки в умовах пандемії коронавірусу COVID-19. *Наукові студії із соціальної та політичної психології*. Наукові студії із соціальної та політичної психології. 2020. Вип. 46 (49). С. 41–49. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/724004/1/155-Article%20Text-352-1-10-20201231.pdf>
  4. Чепурко Г., Гладченко Л. Аналітичний звіт дослідження подолання в громадах органами місцевого самоврядування викликів у наданні освітніх послуг, що виникли через COVID-19. URL : https://decentralization.gov.ua/uploads/attachment/document/823/Report_Access_to_Education_ukr.pdf

3.2. Особливості впровадження медіаційних практик, навичок ненасильницького спілкування та технології “рівний—рівному” в освітній процес в період пандемії

Психогігієна, медіаграмотність, суб’єктність, безпека соціальної взаємодії тощо. Формування саногенного мислення в учнів. Профілактика конфліктів між учасниками освітнього процесу в умовах дистанційного та змішаного навчання. Технологія “рівний—рівному” у наданні допомоги, підтримки та впровадження медеаційних практик у закладі освіти. Ненасильницьке спілкування та можливості його впровадження в закладі освіти.

Створення безпечного освітнього середовища у закладі освіти.

Рекомендації для викладача: проаналізувати нові виклики до соціально-педагогічного супроводу і патронату щодо профілактики конфліктів, булінгу і насильства в умовах пандемії. Вивчити успішний досвід впровадження медіаційних практик в Україні.

**□ Завдання для самостійної роботи
та запитання для самоконтролю**

- Які нові форми/технології ви використаєте для профілактики конфліктів в умовах дистанційного та змішаного навчання? Опис методів і методик.
- Яким чином розвивати сапогенне мислення учасників освітнього процесу? Опис і порівняння методик.
- Складіть план заходу з профілактики конфліктів для учнів 5-х класів з використанням технології “рівний-рівному”.

□ Рекомендована література

1. Комплект освітніх програм “Вирішення конфліктів мирним шляхом. Базові навички медіації”. К. 2018. 140 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/1-komplekt-programmediatsiya.pdf>
2. Комунікативні технології інформаційного суспільства : монографія / А. І. Гусев, Н. О. Довгань, О. В. Івачевська, Н. С. Малєєва, І. В. Петренко; за наук. ред. А. І. Гусєва. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 142 с. URL : <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/GusevMonogr2020-maket.pdf>
3. Розенберг М. Ненасильницьке спілкування: мова життя. Вид-во РАНОК. 2020. 256 с.
4. Соціальний конфлікт: інноваційні комунікативні технології врегулювання: практичний посібник / Г. М. Бєвз, І. В. Петренко, А. І. Гусєв, В. І. Давидов, О. В. Івачевська, Н. С. Малєєва, О. Г. Цукур; за наук. ред. Г. М. Бєвз, І. В. Петренко. Кропивницький : Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології, 2020. 144 с. URL : <https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/2020/11/PetrenkoBevzPosibnik2020maket.pdf>
5. Створення системи служб порозуміння для впровадження медіації за принципом “рівний-рівному/рівна-рівній” та вирішення конфліктів мирним шляхом у закладах освіти. К.: ФОП Нічoga С.О. 2018. 174 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/porozuminnyala-stradametodposibniksayt.pdf>
6. Цюман Т. П., Бойчук Н. І. Кодекс безпечного освітнього середовища: метод. посіб. / за заг. ред. Цюман Т. П. К. 2018. 56 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/21kbos.pdf>

3.3. Запобігання і протидія булінгу та проявам насильства стосовно учасників освітнього процесу в умовах соціальної ізоляції

Домашнє насильство; булінг; насильство, що вчинено за допомогою засобів електронних комунікацій; дискримінація за будь-якими ознаками. Соціально-правове протистояння тиску та маніпуляціям. Створення системи протистояння маніпуляції, інформаційні диверсії на засадах безпечної та дружньої для дитини школи. Нормативні документи МОН України щодо запобігання та протидії булінгу та проявам насильства стосовно учасників освітнього процесу. Організації, які займаються проблемами булінгу в Україні (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/protidiya-bulingu/orgaizaciyi-yaki-zajmayutsya-pitannyaми-buingu-v-ukrayini>).

Рекомендації для викладача: обговорити порядок дій учасників освітнього процесу у випадку виявлення булінгу/насильства чи підозри на їх вчинення. Закріпити алгоритм реагування працівників закладу освіти на факт чи підозру булінгу/насильства.

□ Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- Які форми і методи краще використовувати для навчання учнів способам запобігання насильству та булінгу в учнівських колективах?
- Яким чином створити систему реагування працівників закладу освіти на випадки домашнього насильства в умовах ізоляції?
- Розробіть план навчання учнів Вашого закладу освіти щодо протистояння онлайн насильству в умовах пандемії.

□ Рекомендована література

1. Запобігання та протидія проявам насильства: діяльність закладів освіти. Навчально-методичний посібник / Андреевкова В. Л., Байдик В. В., Войцях Т. В., Калашник О. А. та ін. К.: ФОП Нічого С.О. 2020. 196 с. URL: https://www.unicef.org/ukraine/sites/unicef.org.ukraine/files/2020-07/%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA_%D0%9F%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8%D0%B4%D

- 1%96%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D1%83_0.pdf
2. Протидія булінгу в закладі освіти: системний підхід. Методичний посібник / Андрєєнкова В.Л., Мельничук В.О., Калашник О.А. К.: ТОВ “Агентство “Україна”, 2019. 132 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/protidia-bulingu/2019-11-25-protidy-bulliny.pdf>
  3. Реагування державних органів влади на випадки домашнього насильства під час кризових ситуацій (зокрема пандемії COVID-19) та рекомендації щодо їх вдосконалення : аналітичний звіт. URL : <https://la-strada.org.ua/download/analitichnyj-zvit-reaguvannya-derzhavnyh-organiv-vlady-na-vypadky-domashnogo-nasylstva-pid-chas-kryzovyh-sytuatsij-zokrema-pandemiyi-covid-19-ta-rekomendatsiyi-shhodo-vdoskonalennya-yihnoyi-roboty>
  4. Рекомендації щодо онлайн-безпеки для педагогічних працівників / Заг. ред. Аліна Касілова. #stop_sexтинг, 2020. URL : https://stop-sexting.in.ua/wp-content/uploads/2020/09/dovidnyk_dlya_pedagogichnyh_prazivnykiv.pdf

3.4. Сучасні технології онлайн консультування та просвіти в умовах карантину

Поняття онлайн консультування. Етика онлайн консультування. Методичні та дидактичні особливості проведення. Організація комфорту учасників онлайн консультації. Соціальне та психологічне онлайн консультування.

Проведення презентації наукових досліджень щодо пандемії для учасників освітнього процесу під час просвітніх заходів. Особливості організації просвіти відповідно до запитів і потреб різних цільових аудиторій.

Особливості неусвідомленого сприйняття людиною інформації та ставлення до неї. Повага до часу та зусиль, які витрачають учасники просвітніх заходів. Особливості мотивації осіб, що беруть участь в онлайн просвітніх заходах.

Рекомендації для викладача: увагу слухачів варто зосередити не на технічних можливостях консультування та просвіти, а на методологічних особливостях, відмінності очного та онлайн форматів даних видів роботи соціального педагога.

**□ Завдання для самостійної роботи
та запитання для самоконтролю**

- Назвіть методичні особливості проведення онлайн консультування та просвіти в умовах пандемії.
- Як запобігти підвищенню відчуття дискомфорту та тривоги в учнів під час консультування та діагностики?
- Які прийоми варто використовувати при проведенні онлайн просвіти? Складіть перелік найрезультативніших методик і прийомів консультування і просвіти з вашої практичної діяльності.

□ Рекомендована література

1. Гурлева Т. С., Яковенко С. І. Дистанційне психологічне консультування в період пандемії: особливості і перспективи. Актуальні проблеми психології: Том: Методологія і теорія психології. 2020. В. 4 (14). С. 66–80. URL : <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725437>
2. Дятел Н. Л. Етичні питання організації досліджень в умовах карантину. *Досвід переживання пандемії COVID-19: дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка* : матеріали онлайн-семінарів 23 квітня 2020 року “Досвід карантину: дистанційна психологічна допомога і підтримка” та 15 травня 2020 року “Дистанційні психологічні дослідження в умовах пандемії covid-19 і карантину”. К. : ІСПП НАПН України, 2020. С. 71-74 URL : https://ispp.org.ua/wp-content/uploads/Static/dosvid_onl-sem_23-04-20_and_15-05-20_ncov19.pdf
3. Організація психологічного супроводу та соціально-педагогічного патронажу освітнього процесу в умовах дистанційного навчання : метод. рек. / за заг. ред. І.В. Марухиної. Суми : НВВ КЗ СОІППО. 2021. 80 с. http://www.soippo.edu.ua/images/%D0%9F%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D0%B0/%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B0_%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D1%87%D0%BA%D0%B0/%D0%BF%D1%81%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D1%83%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%BE%D0%B4%D1%83%20%D1%82%D0%B0%20%D1%81%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%

D0%BE-%D0%BF%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B3%D0%BE%D0%B3%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D0%B0%D1%82%D1%80%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%B6%D1%83%20%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BD%D1%8C%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%86%D0%B5%D1%81%D1%83%20%D0%B2%20%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85%20%D0%B4%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf

3.5. Вирішення проблеми доступу до соціальних, медичних та правоохоронних послуг на рівні закладу освіти та громади (система перенаправлення)

Організація взаємодії із соціальними інститутами та громадськими організаціями щодо соціального захисту та соціально-педагогічного патронату. Мережа “гарячих ліній” та сайтів онлайн допомоги, онлайн сервісів та сайтів організацій.

Система перенаправлення.

Рекомендації для викладача: кожен соціальний педагог має володіти власним переліком соціальних, медичних, правоохоронних та психологічних послуг на рівні громади, міста, області та Всеукраїнському рівні для надання достовірної інформації всім учасникам освітнього процесу.

□ Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- З яких джерел соціальний педагог може отримувати інформацію про соціальні/медичні/правоохоронні послуги?
- Як організувати інформування учасників освітнього процесу про установи, які надають соціальні/медичні/правоохоронні послуги у територіальній громаді?
- Складіть перелік соціальних інститутів, громадських і благодійних організацій, телефонів “гарячої лінії” з питань надання соціальних, медичних, психологічних та правоохоронних послуг для учасників освітнього процесу вашого закладу освіти.

□ Рекомендована література

1. Безпалько О. В. Організація соціально-педагогічної роботи з дітьми та молоддю у територіальній громаді: теоретико-методичні основи: Монографія. Київ, 2006 408 с. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/19667907.pdf>
2. Оцінка існуючих моделей та практик соціальної роботи та соціальних послуг на рівні громади К. 2017. 84 с. URL : <http://www.p4ec.org.ua/upload/education/library/1512630861.pdf>
3. Спільно до нових послуг. Керівництво із впровадження інтегрованих соціальних послуг для сімей з дітьми в громадах. Частина 2. Ведення випадку та міжвідомча взаємодія. Збірка додатків / Дашаківська О. Ю., Стельмах С. С., Максименко К. М. Київ, 2021. 96 с. URL : https://www.unicef.org/ukraine/media/12721/file/Spilno_dodatok_2.pdf

3.6. Волонтерство в умовах карантину. Соціальні акції

Відповідь на виклики пандемії для надання професійної допомоги учасникам освітнього процесу у форматі волонтерської допомоги. Визначення потреб у психологічному втручанні та соціальній підтримці учасників освітнього процесу.

Основні завдання:

- психоедукаційні заходи,
- налагодження системи внутрішніх комунікацій у закладі освіти,
- організація груп підтримки у закладі освіти,
- надання можливості отримати індивідуальну підтримку в онлайн режимі.

Основні правила організації волонтерства у закладі освіти. Обмеження волонтерської діяльності в умовах карантину. Особливості роботи соціального педагога в онлайн режимі для організації волонтерської діяльності.

Волонтерські проекти, соціальні акції, групи підтримки, інтерв'язійні групи тощо.

Рекомендації для викладача: звернути увагу на практичне застосування одержаних знань — запропонувати слухачам організувати власні волонтерські проекти та соціальні акції або брати участь у вже існуючих.

**□ Завдання для самостійної роботи
та запитання для самоконтролю**

- Складіть список організацій-партнерів у вашій громаді, що можуть брати участь у наданні соціальної допомоги учасникам освітнього процесу.
- Розробіть покрокову інструкцію з організації волонтерської допомоги у вашому закладі освіти.
- Вкажіть мотиваційні шляхи залучення учнів і їх батьків до соціальних акцій.
- Складіть соціальний проєкт підтримки учнів/вчителів вашого закладу освіти та членів їх родин, які перехворіли на COVID-19, на волонтерських засадах (можна із залученням благодійних фондів/організацій/приватних осіб).

□ Рекомендована література

1. Залучення громади та інформування про ризики під час пандемії. Практичні поради із залучення підлітків та молоді у реагування на пандемію COVID-19. *Веб-сторінка UNICEF Ukraine*. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/documents/community-youth-engagement-pandemic>.
2. Менеджмент волонтерських груп від А до Я : навч.-метод. посібник / За ред. Т. Л. Лях ; авт.-кол.: З. П. Бондаренко, Т. В. Журавель, Т. Л. Лях та ін. К. : Версо-04, 2012. 288 с. URL : https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/3486/1/T_LYAKH_MVGVADZ_KSP&SR_IL.PDF.
3. Сіліна Ю., Бонд К. Ваш контакт “Бабуся” тепер онлайн. *Веб-сторінка UNICEF Ukraine*. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/stories/teens-teach-pensioners-stay-touch-ukraine>.
4. Технології соціально-педагогічної діяльності: навч. посіб. для студентів напряму підготовки “Соціальна педагогіка” / За заг. ред. Н. В. Заверико. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2014. 280 с.

**3.7. Особливості організації соціально-педагогічного патронату
вразливих груп населення в період пандемії COVID-19**

Законодавче визначення вразливих груп населення. Вплив пандемії на вразливі групи населення. Особливості організації соціально-

педагогічного патронату для дітей-сиріт, осіб з обмеженими можливостями, родин, що опинилися в складних життєвих обставинах, жінок і дітей, ветеранів та членів їх родин, безробітні, бездоглядні та ін. Встановлення обмежень в умовах пандемії COVID-19 чи порушення прав людини? Обґрунтованість та пропорційність обмежень прав людей рівню загрози. Всі люди належать до групи ризику, незалежно від національності, соціального статусу та іншого, і всі люди мають право на отримання належної допомоги та захисту. Доля відповідальності лежить на кожному. Шляхи інформування пільгового контингенту учасників освітнього процесу щодо отримати належний доступ до засобів профілактики та лікування COVID-19.

Рекомендації для викладача: діти та сім'ї, що складають пільговий контингент закладу освіти, потребують соціально-педагогічного патронату. Описати і обговорити особливості життєвої ситуації дітей і сімей, що знаходяться в умовах пандемії COVID-19. Варто обговорити зі слухачами курсів, які проблеми та складності можуть виникнути у зазначеної категорії дітей та сімей через пандемію.

□ Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- Яким чином організувати збір інформації від учнів пільгового контингенту та їх батьків щодо їхніх потреб через пандемію у вашому закладі освіти?
- Які організації та групи можуть надавати таку підтримку учням пільгових категорій очно та онлайн?
- Розробіть план соціально-педагогічного патронату учнів пільгового контингенту та членів їх родин у період пандемії COVID-19 з урахуванням специфіки вашого закладу освіти.

□ Рекомендована література

1. Вплив Covid-19 на бідність в Україні Перші прогнози впливу COVID-19 на бідність, зокрема бідність дітей, і на найбільш уразливі категорії населення України. *Офіційний веб-сайт UNICEF Ukraine*. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8/%D0%B2%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2-covid-19-%D0%BD%D0%B0-%D0%B1%D1%96%D0%B4%D0%BD%D1%96>

D1%81%D1%82%D1%8C-%D0%B2-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%96 .

2. Пом'якшення негативного впливу наслідків пандемії COVID-19 на вразливих дітей та вразливі сім'ї. *Офіційний веб-сайт UNICEF Ukraine*. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/%D0%B7%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8/%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D1%8F%D0%BA%D1%88%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D0%BD%D0%B5%D0%B3%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE-%D0%B2%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D1%83-%D0%BD%D0%B0%D1%81%D0%BB%D1%96%D0%B4%D0%BA%D1%96%D0%B2-%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%97-covid-19-%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D0%B8%D1%85-%D0%B4%D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9-%D1%82%D0%B0-%D0%B2%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BB%D0%B8%D0%B2%D1%96-%D1%81%D1%96%D0%BC%D1%97> .
3. Прохоренко Л. І. Психологічний супровід дітей з особливими потребами та їхніх родин в умовах кризових викликів. *Вісник НАПН України*. 2021. 1 (3). DOI : <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2021-3-1-13-7>

3.8. Реадаптація та ресоціалізація учасників освітнього процесу після дистанційного навчання

Співставлення понять “адаптація”, “реадаптація”, “соціалізація”, “ресоціалізація”. Наслідки ізоляції для сімей та цілої спільноти. Нові приклади групової та індивідуальної адаптації учасників освітнього процесу в умовах карантину. Складнощі повторної адаптації для дітей, підлітків та дорослих. Адаптаційний потенціал особистості. Напрями ресоціалізації учасників освітнього процесу після вимушеної соціальної ізоляції.

Повторна соціалізація як шлях до відновлення стосунків із найближчим соціальним оточенням. Вимушена соціально-психологічна реабілітація. Наслідки психотравмуючих подій. Перенаправлення до психолога.

Рекомендації для викладача: у часи пандемії одним з найбільш актуальних напрямів роботи соціального педагога закладу освіти є питання реадаптації та ресоціалізації педагогів, здобувачів освіти, батьків та найближчого соціального оточення. Варто обговорити зі слухачами, які нові виклики пандемія ставить перед працівниками

психологічної служби для успішної допомоги учням. Допомога має бути спеціалізованою щодо забезпечення належної адаптації до життя в коронавірусній ситуації, та в умовах тих змін, які будуть відбуватись.

□ Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- У чому відмінність понять реадаптація та ресоціалізація?
- Який комплекс заходів варто розробити для успішного проходження реадаптації учнями та педагогами?
- Сплануйте заходи із згуртування колективу учнів початкової ланки освіти після тривалої ізоляції.
- Складіть план індивідуального соціально-педагогічного супроводу учня основної школи після тривалої хвороби і лікування від COVID-19 (з урахуванням потреби у повторному лікуванні від COVID-19 або в умовах постковідного синдрому (з урахуванням потреби у повторній соціалізації)).

□ Рекомендована література

1. Бриндіков Ю.Л. Теорія та практика реабілітації військовослужбовців учасників бойових дій в системі соціальних служб: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.05. Хмельницький — Тернопіль, 2018. 559 с. URL : http://tnpu.edu.ua/naukova-robota/docaments-download/d-58-053-03/Dis_Bryndikov.pdf
2. Гніда Т.Б. Реадаптація та ресоціалізація у сім'ях, які опинилися у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій в умовах децентралізації. *Надання соціальних послуг в умовах децентралізації: проблеми та перспективи* : Матеріали доповідей та повідомлень Міжнародної науково-практичної конференції (м.Ужгород, 25 вересня 2020 р.). Ужгород: ФОП Роман О. І., 2020. С. 29-30. URL : <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/31331/1/conf2020.pdf>
3. Досвід переживання пандемії COVID-19: дистанційні психологічні дослідження, дистанційна психологічна підтримка: матеріали онлайн-семінарів 23 квітня 2020 року “Досвід карантину: дистанційна психологічна допомога і підтримка” та 15 травня 2020 року “Дистанційні психологічні дослідження в умовах пандемії Covid-19 і карантину” / за наук. ред. М. М. Слюсаревського, Л. А. Найдьоно-

вої, О. Л. Вознесенської. 2020. 121 с. DOI: <http://doi.org/10.33120/ QERPASProceeding-2020>

4. Психологія і педагогіка у протидії пандемії COVID-19: Інтернет-посібник / за наук. ред. В.Г. Кременя; [координатор інтернет-посібника В.В. Рибалка; колектив авторів]. Київ: ТОВ “Юрка Любченка”, 2020. 243 с. URL : http://aitdonntu.ucoz.ua/001_MedKab/internet_posibnik_za_red_vg_kremenja_ukr_pdf_06.05.pdf.

3.9. Організація соціально-педагогічного патронату, соціальної допомоги та соціальної підтримки особам, які постраждали від пандемії та перебувають на обліку у зв'язку із складними життєвими обставинами

Дотримання вимог нормативно-правових актів з питань здійснення соціально-педагогічного патронату, надання соціальної підтримки особам, які постраждали від пандемії та перебувають на обліку у зв'язку із складними життєвими обставинами. Ознайомлення з порядком ведення випадку та вивчення особової справи учня/ родини. Складання індивідуального плану соціально-педагогічного супроводу, розробка спільно із учнем та батьками шляхів подолання їх складної життєвої ситуації, забезпечення термінових базових потреб (у безпеці, харчуванні, медичній допомозі, одязі тощо) осіб, які постраждали від пандемії, в разі необхідності екстреної допомоги. Організація та забезпечення соціально-педагогічного патронату, надання соціальних послуг, соціальної допомоги та соціальної підтримки зазначеної категорії учнів та їх батькам спільно зі службами та організаціями.

Взаємодія з установами та закладами соціального обслуговування та захисту населення, із місцевими державними адміністраціями, службами із надзвичайних ситуацій, правоохоронними органами, лікувальними, освітніми, комунальними установами, благодійними організаціями, волонтерами, які можуть допомогти вирішити проблеми учасників освітнього процесу, які постраждали від пандемії та інших надзвичайних ситуацій.

Пом'якшення наслідків пандемії учням, які опинились у складних життєвих обставинах: надання матеріальної, психологічної, медичної, правової допомоги, притулку, виклик бригади швидкої

допомоги, правоохоронних органів, представників соціальних служб (мультидисциплінарної команди), комунальних і транспортних служб тощо.

Рекомендації для викладача: необхідно обговорити алгоритм надання соціально-правової, медичної та іншої допомоги учасникам освітнього процесу, які постраждали від пандемії та порядок дій і відповідальність соціального педагога закладу освіти, членів адміністрації та інших педагогічних працівників.

Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- Порядок дій адміністрації закладу з надання соціально-правової, медичної та іншої допомоги учасникам освітнього процесу, які постраждали від пандемії COVID-19.
- Організації, служби та установи, з якими співпрацює заклад освіти для надання відповідної допомоги, підтримки, патронату.
- Складіть план спільних дій мультидисциплінарної команди щодо подолання наслідків COVID-19 для родин, які опинилися у складних життєвих обставинах.

Рекомендована література

1. Адаптація ведення випадків, що стосуються захисту дітей, до пандемії COVID-19 — Версія 2 : технічна записка. *Офіційний веб-сайт UNICEF Ukraine*. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/documents/adaptation-child-protection-case-management-covid-19-pandemic> . Назва з екрану.
2. Захист дітей під час пандемії COVID-19. Діти та альтернативний догляд. Заходи негайного реагування. *Офіційний веб-сайт UNICEF Ukraine*. URL : https://www.unicef.org/ukraine/media/7011/file/Technical%20Note%20on%20alternative%20care_COVID%20-19%20UKR.pdf
3. Послуга патронату: переваги та кроки запровадження : вебінар № 4 із серії “Захист дітей та підтримка сімей в умовах пандемії Covid-19”. *Міністерство соціальної політики України* : офіс. Стор. Соц. Мережі Facebook. URL : <https://www.facebook.com/MLSP.gov.ua/videos/%D0%B2%D0%B5%D0%B1%D1%96%D0%BD%D0%B0%D1%80-4-%D1%96%D0%B7-%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%96%D1%97-%D0%B7%D0%B0%D1%85%D0%B8%D1%81%D1%82-%D0%B4>

D1%96%D1%82%D0%B5%D0%B9-%D1%82%D0%B0-%D0%BF%D1%96%D0%B4%D1%82%D1%80%D0%B8%D0%BC%D0%BA%D0%B0-%D1%81%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9-%D0%B2-%D1%83%D0%BC%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%85-%D0%BF%D0%B0%D0%BD%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%97-covid-19/2868111473518128/

4. Практичні аспекти реалізації багатосекторних програм із психічного здоров'я та психосоціальної підтримки під час пандемії COVID-19. Референтна група МПК із ПЗПСП, 2020. 41 с. URL : <https://interagencystandingcommittee.org/system/files/2020-08/Operational%20considerations%20for%20multisectoral%20mental%20health%20and%20psychosocial%20support%20programmes%20during%20the%20COVID-19%20pandemic%20%28Ukrainian%29.pdf>

3.10. Техніки самодопомоги та самопідклеввання в складній емоційногенній ситуації.

Важливість збереження психічного здоров'я та емоційної рівноваги для соціальних педагогів, що активно надають допомогу учасникам освітнього процесу в умовах пандемії COVID-19.

Способи релаксації методами арт-терапії та СЕЕН-практик, корисного дозвілля під час вимушеної самоізоляції.

Алгоритм “уособитися” і “позбутися” — ефективний алгоритм для звичайних негативних життєвих ситуацій. Алгоритм “прийняти” і “засвоїти”.

Дотримання основних правил психогієни, техніки швидкого та повільного відновлення психоемоційного стану.

Рекомендації викладачу: соціальні педагоги, як працівники допомагаючих професій, мають турбуватися про себе в першу чергу, для запобігання професійного вигорання, особливо у часи пандемії.

□ Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- Які техніки самодопомоги в складній емоційногенній ситуації Ви можете запропонувати педагогічним працівникам? Наведіть докладний опис однієї з них.
- Який метод самодопомоги в складній емоційногенній ситуації є ефективним саме для Вас. Опишіть його.

- Розробіть спільний захід з практичним психологом закладу освіти для відновлення психоемоційного стану та навчання технікам самопомоги для працівників психологічної служби ОТГ/району/міста.

▣ Рекомендована література

1. Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка під час підготовки до COVID-19, реагування та відновлення. Навчальний курс для медичних працівників. Центр громадського здоров'я МОЗ України. URL: https://www.humanitarianresponse.info/sites/www.humanitarianresponse.info/files/documents/files/oglyad_navchalnogo_kursu_dlya_medichnih_pracivnikiv.pdf
2. Тактика надання самопомоги та взаємодопомоги під час ведення бойових дій / Уклад.: Р. С. Троцький, О. В. Чуприна, О. А. Блінов; за ред. М. О. Ктіторова. К., 2016. 137 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bits/tream/123456789/1567/1/%D0%A2%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B0%20%D0%BD%D0%B0%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%81%D0%B0%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B8%20%D1%82%D0%B0%20%D0%B2%D0%B7%D0%B0%D1%94%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%B8.pdf>
3. Титаренко Т. М. Особистість в умовах пандемії COVID-19: як зберегти психологічне благополуччя. *НУОУ ім. Івана Черняхівського*. 2020. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/723255>
4. Титаренко Т. М. Посттравматичне життєтворення: способи досягнення психологічного благополуччя: монографія / Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2020. 160 с. URL: <https://ispp.org.ua/2021/02/26/titarenko-t-m-monografiya-posttravmatichne-zhittytvorennya-sposobi-dosyagnennya-psichologichnogo-blagopoluchchya-fragment/>

3.11. Саморозвиток та професійне зростання соціального педагога в умовах інфодемії й надлишку інформаційного контенту, тренінгового спау

Особливості професійного зростання соціального педагога під час інфодемії та надлишку інформаційного контенту. Здатність

планувати та здійснювати професійний розвиток та самоосвіту, постійно підвищувати кваліфікацію в умовах дистанційного навчання, ізоляції, інфодемії та тренінгового спау. Шляхи отримання додаткового навчання за спеціальними методиками та соціальними технологіями.

Розвиток стресостійкості, життєстійкості соціального педагога.

Рекомендації для викладача: професія соціального педагога потребує постійного оновлення знань та умінь, професійного та особистісного зростання. Обговорити зі слухачами відомі їм шляхи підвищення власної кваліфікації. Одним із шляхів досягнення має стати саме саморозвиток.

Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- Назвіть основні критерії для вибору ефективних курсів/тренінгів/вебінарів професійного зростання.
- Які джерела для самоосвіти у найближчий рік Ви обираєте для себе?
- Опишіть власні методичні та супервізійні запити, потреби та умови успішного підвищення кваліфікації.
- Опишіть і обґрунтуйте тренд (напрямок, шлях) власного професійного зростання на найближчі роки.

Рекомендована література

1. Абрамович Т. В. Розвиток професійної компетентності соціального педагога у системі післядипломної освіти : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Рівне. 2018. 310 с. https://www.rshu.edu.ua/images/afto/disert_abramovich.pdf
2. Інноваційні трансформації в сучасній освіті: виклики, реалії, стратегії : зб. матер. Другого Всеукр. відкр. наук.-практ. онлайн-форуму, Київ, 25–26 листоп. 2020 / за заг. ред. І. М. Савченко, В. В. Ємець. Київ : Національний центр “Мала академія наук України”, 2020. 370 с. URL : http://man.gov.ua/files/49/Forum_Innovacijni_transformaciyi_2020.pdf
3. Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (28–29 травня 2020 р., м. Київ) / уклад.: О. Ю. Дикий, Г.А. Коло-

моєць, А.А. Ребрина. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. 582 с.
<http://eportfolio.kubg.edu.ua/data/conference/5638/document.pdf>

3.12. Форми методичної роботи соціального педагога в онлайн форматі. Використання технічних можливостей сучасних цифрових ресурсів, платформ у діяльності соціального педагога

Взаємодія учасників освітнього процесу в умовах пандемії/дистанційної роботи. Засоби та інструментарій дистанційної взаємодії.

Критерії відбору засобів дистанційної роботи. Основні форми онлайн комунікації. Веб-ресурси. Інструментарій дистанційної освіти. Режим дистанційної комунікації. Відсутність цифрової взаємодії.

Рекомендації для викладача: обговоріть зі слухачами курсу варіанти дії у випадку не співпадіння онлайн платформ соціального педагога та учасників освітнього процесів.

□ Завдання для самостійної роботи та запитання для самоконтролю

- Назвіть головний критерій відбору технічних засобів дистанційної роботи.
- Зазначте відмінність між синхронним і асинхронним режимами роботи.
- Проаналізуйте свою професійну діяльність і місце цифрових (інформаційно-комунікаційних) технологій за допомогою методу SWOT.
- Для самоконтролю пропонуємо пройти Національний тест на цифрову грамотність за посиланням <https://osvita.diia.gov.ua/digram>

□ Рекомендована література

1. Іванов І. Ефективне використання онлайн-ресурсів у роботі практичного психолога та соціального педагога : методичний курс. URL : <https://umity.in.ua/course/?id=113131>
2. Карантин: онлайн-сервіси для вчителів : оглядовий освітній серіал. URL : <https://osvita.diia.gov.ua/courses/online-services-for-teachers>

3. Організація дистанційного навчання в школі : методичні рекомендації. / Упорядниці: Іванна Коберник, Зоя Звinyцьківська. 2020. 71 с. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20recomendazii/2020/metodichni%20recomendazii-dustanciyna%20osvita-2020.pdf>

3.13. Підсумковий контроль

Система оцінювання підсумкового тестування — 100 б. (тестові завдання для слухачів курсів: 1 рівень — тестові запитання з правильною відповіддю; 2 рівень — запитання з кількома варіантами відповіді; 3 рівень — творче завдання — аналіз метод кейсів). Шкала оцінювання підсумкового заняття (див. розділ 2.5).

3.14. Тематична дискусія з питань соціально-педагогічної підтримки учасників освітнього процесу в умовах пандемії COVID-19. Рефлексивна анкета слухача курсів

Рекомендації для викладача: куратор повідомляє результати підсумкового контролю, запитує про загальні враження від проходження курсів, просить заповнити рефлексивну анкету (створює заздалегідь і надсилає посилання слухачам), пропонує взяти участь у дискусії.

□ Питання до дискусії

- Надання допомоги учасникам освітнього процесу в організації спілкування, взаємодії в умовах соціальної ізоляції.
- Організація волонтерської діяльності здобувачів освіти, соціальної допомоги і соціальної підтримки за моделлю рівний—рівному у закладі освіти.
- Допомога учасникам освітнього процесу у реадaptaції та ресоціалізації після дистанційного навчання.

РЕКОМЕНДОВАНИ ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

---

1. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй : COVID-19: Response URL : <https://www.un.org/en/coronavirus> .
2. Офіційний сайт Всесвітньої організації охорони здоров'я. Health topics/Coronavirus. URL : https://www.who.int/health-topics/coronavirus#tab=tab_1 .
3. Офіційний сайт ЮНІСЕФ Україна. URL : <https://www.unicef.org/ukraine/covid19> .
4. Офіційний канал ЮТУБ ЮНІСЕФ Україна. URL : <https://www.youtube.com/channel/UCWkMayzSXW1mkOrLmTZv2vQ> .
5. Офіційний сайт міністерства охорони здоров'я України. Актуально про COVID-19. URL : <https://moz.gov.ua/koronavirus-2019-ncov> .
6. Офіційний інформаційний портал Міністерства охорони здоров'я України. Коронавірус в Україні. Вакцинація від COVID-19. URL : <https://covid19.gov.ua/> .
7. Канал ЮТУБ медичного експерта ЮНІСЕФ Катерини Булавінової “Doctor Bulavinova”. URL : https://www.youtube.com/channel/UCa24Vanhg1EZZP_Ov-ydDFg .
8. Канал ЮТУБ медичного експерта ЮНІСЕФ Катерини Булавінової “Doctor Bulavinova. Суспільство і COVID”. URL : https://www.youtube.com/watch?v=OE15qfP_xoI&list=PLRFxABzJYfq9ugdh4Oq-J4Q7619YAvsNi .
9. Коронавірусна інфекція: факти проти паніки. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+COVID101+2020_T1/about .
10. Медіаграмотність для освітян. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:CZ+MEDIA101+2018_T3/about .
11. Критичне мислення для освітян. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:CZ+CTFT101+2017_T3/about .
12. 5 кроків до ментального здоров'я під час пандемії. URL : https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+MH_P101+2020_T2/about .

13. Канал ЮТУБ “Клятий раціоналіст. Наукою по ковіду”. URL : https://www.youtube.com/watch?v=b9jA_wx70sI&list=PLbamJ-k4i3NZsIknoBFQqiiavr4xd0_nQ .
14. Канал ЮТУБ “Платформа INgenius. INgenius x Veteran Hub”. URL : <https://www.youtube.com/watch?v=YXuNLYgpzoc&list=PL5F0X4ivC91QEVAblm58eu9stwlq6OoDO> .

**ЕЛЕКТРОННЕ ВИДАНЯ
НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ**

ПАНОК Віталій Григорович
ГНІДА Тетяна Борисівна
ГОРЛЕНКО Валентина Миколаївна
ТКАЧУК Ірина Іванівна
МОРОЗ Руслана Анатоліївна
РОМАНОВСЬКА Діана Дорімедонтівна
СОСНОВЕНКО Наталія Василівна

**ПОДОЛАННЯ НАСЛІДКІВ
ПАНДЕМІЇ COVID-19 У ЗАКЛАДІ ОСВІТИ:**

навчальна програма
підвищення кваліфікації соціальних педагогів

Підготовлено в рамках виконання
прикладного дослідження
“Подолання наслідків пандемії COVID19
у діяльності психологічної служби системи освіти”
(державний реєстраційний номер 0120U104875)

За грантової підтримки
Національного фонду досліджень України
(реєстраційний номер проекту 2020.01/0114)

Для безкоштовного розповсюдження